

**HOTĂRÂREA nr.245
din 10.04.2019**

Dosar nr: 348/2018

Petiția nr: 2744/11.05.2018

Petent: Inspectoratul Român al Jandarmeriei Române, prin reprezentant

Reclamat :

Obiect: limbaj licențios, exprimare prezumțioasă, cu conotații evident, desconsiderative, aducând lezarea demnității persoanelor care suferă de tulburări pervazive de dezvoltare/autism

I. Numele, domiciliul și sediul părților

Numele și domiciliul petentului

1. Inspectoratul Român al Jandarmeriei Române, cu sediul în loc. București, str. Jandarmeriei nr. 9-11, sector 1

Numele și sediul reclamatei/martorilor

II. Obiectul sesizării și descrierea presupusei fapte de discriminare

3. Prin adresa nr. 2774 din 11.05.2018, Inspectoratul Român al Jandarmeriei Române, prin reprezentant, sesizează Consiliul cu privire la limbajul licențios, exprimarea prezumțioasă, cu conotații evident, desconsiderative, aducând lezare demnității persoanelor care suferă de tulburări pervazive de dezvoltare/autism, folosit de către partea reclamată prin adresa înregistrată la nivelul Inspectoratului la data de 25.04.2018, prin care se afirmă că în jandarmerie sunt traficanți de droguri, cămătari, bătăuși de pensionari, pedofili, „autiști”,. (filele 1-6)

III. Procedura de citare

4. În temeiul art. 20, alin. 4 din O.G. nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, cu modificările și completările ulterioare, republicată, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a îndeplinit procedura de citare a părților.

5. Prin adresa nr. 2774/20.06.2018 a fost citat petentul, iar prin adresa nr. 3989/20.06.2018 a fost citată partea reclamată. (filele 7-8)

6. Procedură legal îndeplinită.

7. Prin adresa nr. 4650/17.07.2018 au fost recitate părțile.

Susținerile Inspectoratului Român al Jandarmeriei Române

8. Prin adresa nr. 2774 din 11.05.2018, Inspectoratul Român al Jandarmeriei Române, prin reprezentant, sesizează Consiliul cu privire la limbajul licențios, exprimarea prezumțioasă, cu conotații evident, desconsiderative, aducând lezare demnității persoanelor care suferă de tulburări pervazive de dezvoltare-autism, folosit de către partea reclamată prin adresa înregistrată la nivelul Inspectoratului la data de 25.04.2018, prin care se afirmă că în jandarmerie sunt traficanți de droguri, cămătari, bătăuși de pensionari, pedofili, „autiști„. (filele 1-6)

Sușinerile părții reclamate

9. Prin adresa nr. 4245/29.06.2018 (filele 9- 22) partea reclamată solicită un alt termen pentru audieri, depunând înscrisuri, precum și punctul de vedere prin care susține faptul că termenul de „autiști„ a fost preluat de către acesta ca și citat parțial din Comunicatul de presă referitor la hotărârea adoptată de Colegiul director al CNCD în ședința din data de 26.02.201, prin care s-a hotărât libertatea de exprimare cu privire la afirmația: „ *acești oamei cred că sunt autiști și nu văd și nu aud ceea ce este vizibil pentru toți cei de bună credință*„, (fila 10 la dosar)

10. Prin adresa nr. 5604/12.09.2018 petentul depune înscris prin care face trimitere la anumite situații privind angajați ai Jandarmeriei Române.

V. Motivele de fapt și de drept

11. **În fapt**, Colegiul director este chemat să se pronunțe asupra limitei libertății de exprimare și încălcarea dreptului la demnitate umană a persoanelor care suferă de tulburări pervazive de dezvoltare/autism urmând a analiza aspectele sesizate ce fac obiectul prezentei cauze.

12. **În drept**, în soluționarea prezentei sesizări apreciem că sunt incidente următoarele texte de lege:

- art. 10 și art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale;
- art. 1 alin. (3), art. 16, art. 29 și art. 30 din Constituția României, revizuită în 2003;
- art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (în continuare O.G. 137/2000).

13. Colegiul este chemat să se pronunțe asupra raportului dintre libertatea de exprimare și dreptul la demnitatea persoanei, interzicerea discriminării raportată la aprecierile părților reclamate, obiect al prezentei sesizări. Analiza urmărește să stabilească dacă în acest caz s-a depășit limita libertății de exprimare și, în consecință, se impune o ingerință a statului prin aplicarea unei măsuri proporționale cu scopul urmărit.

„Potrivit jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, pentru a fi acceptată o ingerință în dreptul de exprimare, aceasta trebuie

- **să fie prevăzută de lege** (care la rândul ei trebuie să îndeplinească anumite calități: să fie previzibilă și accesibilă),
- **să urmărească un scop legitim**,

- să fie necesară într-o societate democratică și
- să fie proporțională cu scopul urmărit

Ingerința să fie prevăzută de lege

14. Prima cerință, cea a existenței unei prevederi legale, care să reglementeze ingerința statului în exercitarea dreptului libertății de exprimare este îndeplinită de art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000. Totuși, apreciem că aceste texte de lege trebuie coroborat cu art. 2. alin. (8) din O.G. 137/2000 potrivit căruia „prevederile ordonanței nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație”. Apreciam că **ambele texte normative sunt previzibile și accesibile**, deși protejează o valoare fundamentală într-o societate democratică și sunt noțiuni care au și un caracter abstract.

Ingerința să urmărească un scop legitim

15. Raportat la scopul legitim urmărit prin posibila ingerință a statului în libertatea de exprimare se urmărește protejarea demnității umane a tuturor cetățenilor din România.

Protecția demnității unor grupuri vulnerabile/persoane care aparțin unei categorii sociale constituie un scop legitim într-o societate democratică. Pentru a se produce o atingere, încălcare a demnității umane, ca drept constituțional protejat, publicarea articolelor în Cotidianul Obiectiv de Suceava, obiect al prezentei petiții, ar trebui să întrunească elementele:

- un comportament manifestat în public, având caracter de propagandă sau de instigare la ură
- ori un comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare îndreptate împotriva unui grup de persoane legat de apartenența la un grup vulnerabil/categorie socială – astfel cum prevede art. 15 din O.G. 137/2000, republicată.

16. Colegiul director constată că primele două condiții (să existe o prevedere legală și să se urmărească un scop legitim) pentru a fi acceptată o ingerință a statului sunt îndeplinite.

Necesitatea ingerinței

17. Rămâne de competența Colegiului director să stabilească dacă interferența în libertatea de exprimare „este necesară într-o societate democratică”.

18. În acest demers, Colegiul director analizează dacă există motive „relevante și suficiente” care să justifice ingerința în libertatea de exprimare din perspectiva unei „nevoi imperioase” („pressing social need”).

19. Identificarea unei „nevoi imperioase”, respectiv necesitatea oricărei restricții privitoare la exercițiul libertății de exprimare trebuie să fie stabilită într-o manieră convingătoare, iar autorității naționale îi revine atributul evaluării existenței unei “nevoi imperioase” susceptibile de o anumită marjă de apreciere

20. În conformitate cu principiul subsidiarității, statele membre dispun de o „margină de apreciere” în stabilirea limitării libertății de exprimare. Autoritățile statelor membre au un contact direct și permanent cu realitățile sociale și sunt primele care se pronunță asupra existenței unei „nevoi sociale presante”.

Elemente luate în considerare la stabilirea necesității ingerinței statului în libertatea de exprimare

21. În scopul de a determina dacă este vorba de limbaj licențios, exprimare prezumțioasă, cu conotații evident, desconsiderative, aducând lezarea demnității persoanelor care suferă de tulburări pervazive de dezvoltare/autism, **Colegiul va examina: obiectivul urmărit de partea reclamată, contextul în care a avut loc, modul de transmitere, rolul în societate al persoanei ce a făcut aceste exprimări, ce fac obiectul prezentului dosar.**

Obiectivul urmărit de partea reclamată

22. Obiectivul urmărit de partea reclamată este important: a dori aceasta să transmită un mesaj instituției statului sau a dori să tragă un semnal de alarmă față de responsabilitatea și angajamentul angajaților față de cetățeni. În acest punct, Colegiul director nu analizează intenția de a discrimina a persoanei reclamate, acest aspect nu are relevanță în stabilirea unei fapte de discriminare.

23. Colegiul apreciază că, în prezenta speță, **limbajul, și exprimarea părții reclamate** fac parte dintr-un context mai larg, în sensul că instituțiile statului ar trebui să respecte și să apere demnitatea umană prin persoanele împuternicite să dea un exemplu demn de urmat și să fie puși în slujba cetățeanilor, să fie receptivi la nevoile acestora, și să le apere drepturile.

24. Libertatea de exprimare este prețioasă pentru orice persoană.

25. Una din principalele caracteristici ale democrației constă în posibilitatea pe care ea o oferă de a rezolva prin dialog, fără a se recurge la violență, problemele pe care le are de soluționat un stat, **chiar și atunci când acestea sunt extrem de dificile sau stânjenitoare, iar democrația se "hrănește" din libertatea de exprimare**".

26. Totuși, o ingerință a statului în această speță, prin constatarea și sancționarea faptei ca fiind o formă de discriminare, deci limitarea libertății de exprimare, ar constitui un exces, o limitare nejustificată, o măsură neproportională în raport cu pericolul social al faptei și cu scopul urmărit. **O ingerință a statului ar fi fost justificată dacă ar fi existat orice element de incitare expresă la ură pe criteriul libertății de conștiință.**

Concluzii

27. Colegiul director reiterează faptul că libertatea de exprimare constituie valoarea fundamentală a unei societăți democratice și plurale. Din această perspectivă, libertatea de exprimare are un rol substanțial în rândul drepturilor fundamentale cuprinse în Constituție și constituie trunchiul comun pentru exercitarea drepturilor fundamentale din sfera comunicării. În această sferă se includ: dreptul la libertatea presei, dreptul la libera exprimare a creațiilor artistice sau cele din zona literaturii, libertatea de predare a științei și libertatea creației. De asemenea, de acest trunchi comun se leagă și libertatea conștiinței, a religiei și libertatea de întrunire. Acest grup de drepturi asigură participarea avizată a cetățeanului la procesele sociale și politice. **Exprimarea liberă a opiniilor și credințelor, chiar și a celor nepopulare sau atipice, reprezintă condiția fundamentală a existenței unei societăți vii și capabilă de dezvoltare.**

28. În nenumăratele decizii asupra libertății de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a arătat că acest drept „**acoperă nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, dar și acele care**

șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței, spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.

29. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, într-o formulă care este preluată aproape ca o clauză de stil în toată jurisprudența sa subsecventă în materie, că **“libertatea de exprimare, garantată de art.10 parag.1, constituie unul din fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una din condițiile primordiale ale progresului societății și împlinirilor personale. Subiect al paragrafului 2 al Articolului 10, Libertatea de expresie include „nu numai informațiile și ideile primite favorabil sau cu indiferență [de opinia publică] ori considerate inofensive, dar și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis, fără de care nu există societate democratică.”**

30. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fundamentat necesitatea protejării libertății de exprimare în primul rând pe valoarea pe care acesta o reprezintă ca mijloc pentru a asigura buna funcționare a unei societăți democratice.

31. În speța de față nu se impune interferența statului în limitarea libertății de exprimare.

Este adevărat că, tratamentul discriminatoriu are de cele mai multe ori ca scop sau ca efect umilirea, degradarea sau interferența cu demnitatea persoanei discriminate, în mod particular, dacă acest tratament se manifestă în public. Reiterăm faptul că, tratând pe cineva mai puțin favorabil, datorită unor criterii inerente sugerează în primul rând dispreț sau lipsă de respect față de personalitatea sa. Or, sintagmele imputate trebuie privite per ansamblu și în strânsă legătura cu întreg conținutul articolelor în cauză.

Reiterând că natura discriminării, sub aspectul ei constitutiv, decurge tocmai din faptul că diferența de tratament este determinată de existența unui criteriu și o situație de comparabilitate, ceea ce presupune o legătură de cauzalitate între tratamentul diferit imputat și un criteriu interzis invocat de persoana care se consideră discriminată. Colegiul observă că, nu se întrunesc elementele constitutive ale unei fapte de discriminare potrivit art. 2 alin.1) din O.G. nr. 137/2000, republicată, deoarece termenele folosite de către partea reclamată nu aduc un prejudiciu de imagine, acestea se încadrează în limita libertății de exprimare. Cu toate acestea, **Colegiul director recomandă ca pe viitor să se evite exprimări care pot aduce atingere demnității persoanei.**

32. Pentru considerentele de mai sus, având în vedere obiectivul urmărit de partea reclamată, prin limbajul și exprimarea acestuia nu s-a adus atingere demnității persoanelor care suferă de tulburări pervazive de dezvoltare/autism mai mult, Colegiul director constată că în speță „nu este necesară într-o societate democratică” o ingerință în libertatea de exprimare, fapta sesizată nu constituie discriminare potrivit prevederilor art. 2 alin. (1) și art. 15 din O.G. 137/2000, republicată.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 20 alin. (2) din **O.G. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**, republicată, cu 7 voturi pentru și un vot împotriva a membrilor prezenți la ședință.

COLEGIUL DIRECTOR HOTĂRĂȘTE:

1. Faptele sesizate nu întrunesc elementele constitutive ale art. 2 alin. (1) coroborat cu art. 15 din O.G. 137/2000, republicată, declarațiile se încadrează în limitele libertății

de exprimare prevăzute de art. 2 alin.(8) din același act normativ, cu 7 voturi pentru și un vot împotrivă;

2. O copie a hotărârii se va comunica părților.

VI. Modalitatea de plată a amenzii:

Nu este cazul

VII. Calea de atac și termenul în care se poate exercita

Prezenta hotărâre poate fi atacată la instanța de contencios administrativ, potrivit **O.G. nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de discriminare și Legii nr. 554/2004 a contenciosului administrativ.**

Membrii Colegiului director prezenți la ședință :

ASZTALOS CSABA FERENC – membru

DINCĂ ILIE – membru

HALLER ISTVÁN – membru

JURA CRISTIAN – membru

LAZĂR MARIA – membru

LUMINIȚA GHEORGHIU – membru

POPA CLAUDIA SORINA – membru

SANDU TATIANA VERONICA – membru

Redactat și motivat: P.C.S. și V.F.

Notă: prezenta Hotărâre emisă potrivit prevederilor legii și care nu este atacată în termenul legal, potrivit **OG 137/2000 privind prevenirea și sancționarea faptelor de**

discriminare și **Legii 554/2004 a contenciosului administrativ**, constituie de drept titlu executoriu.

Opinie separată formulată de Asztalos Csaba Ferenc

În dezacord cu soluția adoptată, cu majoritate de voturi, consider că afirmațiile respective “în jandarmerie sunt traficanți de droguri, cămătari, bătauși de pensionari, pedofili, autiști” nu se încadrează în limitele libertății de exprimare.

Afirmațiile împricinate sunt: “în jandarmerie sunt traficanți de droguri, cămătari, bătauși de pensionari, pedofili, autiști”.

Având în vedere natura cauzei, trebuie analizată limita dintre dreptul la demnitate și libertatea de exprimare.

Libertatea de exprimare nu este un drept absolut. Atât conform legislației din România cât și în conformitate cu **Convenția europeană a drepturilor omului**, acest drept nu numai că poate, dar chiar trebuie să fie restrâns. Privind libertatea de exprimare, Curtea Europeană a Drepturilor Omului analizează trei aspecte:

1. legalitatea restrângerii, și anume existența unei baze legale interne (arătând că prevederea nu trebuie neapărat să îmbrace forma unei legi scrise), și calitatea normei juridice (legea trebuie să fie accesibilă, precisă și previzibilă în așa fel încât să se înțeleagă restrângerea în mod clar, totodată trebuie să permită estimarea consecințelor faptelor contrare legii);
2. legitimitatea restrângerii, ceea ce trebuie să fie prevăzută de **Convenție** (pentru securitatea națională, integritatea teritorială, siguranța publică, apărarea ordinii, prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, moralei, reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale, pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești);
3. necesitatea restrângerii într-o societate democratică.

Legalitatea restrângerii se regăsește în art. 15 al **O.G. nr. 137/2000**, republicată în **Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 99/8.II.2007**.

Legitimitatea este dată de necesitatea protejării drepturilor altuia. Dreptul la demnitate este garantat și prin art. 1 alin. 3 al **Constituției României** („România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989 și sunt garantate”). Art. 30 alin. 6 al **Constituției României** arată că „Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei nici dreptul la propria imagine”, motiv pentru care Curtea Constituțională a României, prin **Decizia nr. 62 din 18.01.2007**, a anulat abrogarea insultei și calomniei din **Codul penal al României**, pe considerentul că dreptul la demnitate este una dintre valorile supreme: „Obiectul juridic al infracțiunilor de insultă și calomnie, prevăzute de art.

205 și, respectiv, art. 206 din Codul penal, îl constituie demnitatea persoanei, reputația și onoarea acesteia. Subiectul activ al infracțiunilor analizate este necircumstanțiat, iar săvârșirea lor se poate produce direct, prin viu grai, prin texte publicate în presa scrisă sau prin mijloacele de comunicare audiovizuale. Indiferent de modul în care sunt comise și de calitatea persoanelor care le comit — simpli cetățeni, oameni politici, ziariști etc. — , faptele care formează conținutul acestor infracțiuni lezează grav personalitatea umană, demnitatea, onoarea și reputația celor astfel agresați. Dacă asemenea fapte nu ar fi descurajate prin mijloacele dreptului penal, ele ar conduce la reacția de facto a celor ofensați și la conflicte permanente, de natură să facă imposibilă conviețuirea socială, care presupune respect față de fiecare membru al colectivității și prețuirea în justa măsură a reputației fiecăruia. De aceea, valorile menționate, ocrotite de Codul penal, au statut constituțional, demnitatea omului fiind consacrată prin art.1 alin.(3) din Constituția României ca una dintre valorile supreme.”

Ceea ce se reclamă în speță este utilizarea în contextul declarației a termenului „autist”, care, potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române, semnifică: „*Stare patologică manifestată prin ruperea contactului cu realitatea exterioară și prin trăirea excesivă a vieții interioare, unul din simptomele fundamentale ale schizofreniei*”.

Ori, a aduce într-o discuție politică și, mai mult, a te folosi de acest termen pentru a “pune la punct” anumiți oameni politici care nu împărtășesc aceleași opinii, este total deplasat și aduce prejudicii demnității unei categorii de persoane vulnerabile. Este bine știut faptul că persoanele care suferă de tulburări din spectrul autismului sunt asociate cu termenul “handicapat”, termen folosit în sens peiorativ, iar aceste persoane au mult de suferit în societatea românească.

Inadecvarea unor termeni și neglijența în exprimare nu schimbă semnificația declarației Primului Ministru. Totuși, pentru viitor, **statutul constituțional al Primului Ministru și rolul acestuia în cadrul democrației constituționale îl obligă să își aleagă forme adecvate de exprimare, astfel încât prin declarațiile publice să evite comentarii interpretabile și care pot răspândi și conduce la creșterea intoleranței.**

Având în vedere cele de mai sus, calitatea reclamatului, precum și reacțiile societății ca urmare a afirmațiilor suspușe analizei, consider că se încalcă prevederile art. 2 al . 1 coroborat cu art. 15 din OG nr. 137/2000 republicată.